

Sessie 2.4 Stoppen met doorspoelen? Kansen en belemmeringen

Sessieorganisator

Joost Delsman – Gualbert Oude Essink

Deltares

joost.delsman@deltares.nl – gualbert.oudeessink@deltares.nl

Achtergrond

Vraagstukken die met het Deltaprogramma te maken hebben en bij de achterban spelen, zijn voor een groot deel ondergebracht bij het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat. Hoe houden we Nederland veilig, hoe zorgen we voor een robuuste zoetwaterbeschikbaarheid en hoe houden we steden en dorpen leefbaar in een veranderend klimaat? Het kennisprogramma neemt vele facetten van het water(beheer) onder de loep. Het bekijkt nieuwe zaken op het gebied van waterveiligheid, zoetwater, water in de stad, het landelijke gebied en governance. Het onderzoeksprogramma is omvangrijk en complex. Het nadeel daarvan is dat het soms lastig is om er uit te halen wat nu de verschillende beheerders/doelgroepen, en in het bijzonder de regionale waterbeheerders, er mee moeten en kunnen, zeker omdat dit specifieke programma nog ongeveer 1 jaar loopt. Kortom, er is behoefte aan handelingsperspectief voor de waterbeheerder naar aanleiding van de nieuwe inzichten die opgedaan zijn. In dit document vindt u de vragen waarop het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat deels antwoord geeft. Om uzelf voor te bereiden op de workshops die binnen de werkconferentie Handelingsperspectieven worden georganiseerd, geven we de vragen die we willen beantwoorden voor Sessie 2.4 Stoppen met doorspoelen? Kansen en belemmeringen.

Oplossingsrichting

Het doorspoelen van watergangen (naast wateraanvoer voor peilhandhaving) is een gangbare praktijk in West-Nederland voor het tegengaan van verzilting van het oppervlaktewater door brakke kwel. Doorspoelen is vaak van oudsher gegroeide praktijk zonder vastgelegde doelstellingen of serviceniveaus. Doorspoelen is op landelijke schaal een grote watervrager, oplopend tot wel 20% van de watervraag. We weten dat de zoutvracht door brakke kwel zal toenemen, onafhankelijk van klimaatverandering. We weten ook dat er een gerede kans bestaat dat het in de toekomst flink droger wordt, terwijl het aanbod van zoet water afneemt. Is dat doorspoelen dan wel gewenst?

Om hier achter te komen is binnen het Kennis voor Klimaat thema *Climate Proof Fresh Water Supply* onderzoek gedaan naar het effect van doorspoelen op de zoutconcentratie in het slootwater in het zuidelijke deel van de Haarlemmermeerpolder. Op een grotere schaal is gekeken naar de relatie tussen doorspoelen en zoutschade in het beheersgebied van Rijnland. Uit het onderzoek blijken sterke ruimtelijke verschillen in de effectiviteit van doorspoelen: doorspoelwater komt slechts in een beperkt deel van het gebied en de zoutconcentratie neemt door oplading tijdens de reis door de sloten snel toe (door zoute wellen). Op grotere schaal wordt water soms meermaals gebruikt; of doorspoelen ook daadwerkelijk een extra watervraag betekent hangt met name af van de afstand tot de inlaat.

Wij pleiten daarom voor het inpassen van doorspoelen en zout in gebiedsprocessen: het is tijd voor *zout als sturend principe*! Dit zal leiden tot maatwerk op zowel lokale als regionale schaal: gedifferentieerde eisen / normen / verwachtingen aan optredende zoutconcentraties die over het jaar mogen variëren, voor landbouw en natuur. Zodat bijvoorbeeld zoutgevoelige teelten dichtbij en zoutresistente teelten juist ver van een inlaat kunnen plaatsvinden. Of agrariërs die met specifieke accurate kennis van te verwachten zoutconcentraties hun voordeel kunnen doen, en niet meer overal en altijd een bepaalde waterkwaliteit hoeven te eisen. Of zo

efficiënt mogelijk inzetten van het beschikbare water tijdens schaarste, door nauw overleg tussen boer en waterschap over beregeningsperioden en verwachte inlaatstops.

1. Wat kun je met de oplossing die uit het onderzoek komt? En wat kun je er niet mee?

Wel:

- Strategie om het omgaan met zout op langere termijn te kunnen vormgeven
- Verstandiger nadenken over hoe om te gaan met interne verzilting i.r.t. gebruiksfuncties
- Opnieuw prioriteren van de wateraanvoer
- Besparing van zoetwater

Niet:

- Korte termijn resultaat
- Eenvoudig te implementeren

2. Wat zijn de haken en ogen van de oplossing?

- Niet direct resultaat
- Niet “catchy”, moeilijk te verkopen aan bestuurders
- Voor agrariërs gelden andere vestigingsfactoren dan alleen zout
- Taai en traag proces van implementatie
- Maatwerk, dus generieke oplossing alleen op abstracte schaal
- Kennis van elk specifiek water systeem nog niet gedetailleerd genoeg bekend (bijv. waar zout en waar zoet?)

3. Waar en in welke gebieden is de oplossing kansrijk? En waar juist niet?

Laag Nederland, overal waar wordt doorgespoeld om zoutconcentraties in sloten op een aanvaardbaar niveau te houden. Te zijner tijd ook in andere delta's.

4. Welk andere aspecten spelen een rol bij de implementatie en welke worden het meest cruciaal geacht?

Cruciaal: intensieve communicatie tussen “leverancier zoet water” (waterschap) en (eind)gebruiker. En noodzakelijk bij implementatie: stand van kennis over het grond- en oppervlaktewatersysteem. Zonder hydro(geo)logisch inzicht geen maatwerk mogelijk.

5. Wat zijn de consequenties van de oplossing voor beheer en onderhoud?

Weinig structurele consequenties, wellicht lokale aanpassingen watersysteem die B&O vergen. Mogelijk in enkele gevallen consequenties voor de ruimtelijke indeling van het watersysteem. Het B&O wordt naar verwachting niet duurder, maar hieromtrent bestaan nog wel openstaande vragen.

6. Wie zou bij de oplossing betrokken moeten worden? En in welke rol?

Leveranciers (waterschap, drinkwaterbedrijven, Rijkswaterstaat) en watergebruikers (waterschap, industrie, landbouw), om kansen en onmogelijkheden over en weer uit te wisselen. Hydro(geo)logische expertise om kansen en onmogelijkheden te kunnen onderbouwen en kwantificeren.